

2. Андупова Т.О. Міжнародне і європейське право: співіснування та взаємодія в умовах європейської інтеграції // Український часопис міжнародного права. – 2007. – № 3. – С. 92–94.
3. Гнатовський М.М. Європейський правовий простір: концепція та сучасні проблеми : монографія / М.М. Гнатовський. – Київ: Промінь, 2005. – 224 с.
4. Мармазов В.Є. Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції / В.Є. Мармазов. – К. : Юридична книга, 2000. – 467 с.

Ключові слова: право, право Ради Європи, підсистема, система, міжнародно-правова система.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чистякова Ю. В.

Баранюк Тетяна Олександрівна

студентка 5-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ЕВТАНАЗІЮ В ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ РАДИ ЄВРОПИ

Питання евтаназії — одне з найбільш гострих і невирішених медичних, соціальних, етичних та правових проблем сьогодення. Наявність різних, протилежних, взаємозаперечуючих поглядів на право людини на евтаназію спонукають вчених до надзвичайно гострих дискусій. Зокрема, дослідженнями проблеми евтаназії займалися такі науковці як Середя С., Цимбалюк В., Альохін Е., Анікінова Г. та ін.

Термін евтаназія був запропонований англійським вченим Фр. Беконом в праці «Про гідність та примноження наук» 1605 р. [1], в якій він зазначив, що в обов'язки лікаря входить не тільки поліпшувати здоров'я пацієнта, а також полегшувати страждання і муки, й навіть в тому випадку, коли вже немає абсолютної надії на порятунок і можна лише зробити саму смерть безболісною, більш легкою і спокійною. Наступного розвитку проблема евтаназії отримала в процесі становлення концепції інституту прав людини.

Зважаючи на актуальність проблеми застосування евтаназії, у жовтні 1983 року на 35-й Всесвітній медичній асамблеї було прийнято «Венеціанську декларацію щодо невиліковних хвороб», згідно з якою лікар за згодою пацієнта (а якщо пацієнт не в змозі висловити свою волю — за згодою його найближчих родичів) може утриматись від лікування невилікового хворого, хоча це й не звільняє лікаря від обов'язку надавати допомогу вмираючій людині з метою полегшення її страждань в кінцевій стадії хвороби [2].

Питання про евтаназію прямо в нормах міжнародного права не врегульовано, хоч у 1987 р. 39-а Всесвітня Медична Асамблея у Мадриді прийняла Декларацію про евтаназію. Текст документу говорить: «Евтаназія, як акт навмисного позбавлення життя пацієнта, навіть на прохання самого пацієнта чи на підставі прохання його близьких, неетична. Не виключає необхідності шанобливого ставлення лікаря до бажання хворого не перешкоджати перебігу природного процесу помирання в термінальній фазі захворювання» [3]. У вересні 1992 р. на 44-й Всесвітній медичній асамблеї було прийнято Положення про самогубство за допомогою лікаря, у тексті якого наголошується, що воно, як і евтаназія, є неетичним і має засуджуватись. Однак відмовитись від лікування – це право пацієнта [4].

25 червня 1999 р. Парламентська асамблея Ради Європи схвалила Рекомендації № 14/8 (1999) «Про захист прав людини та гідність термінальних хворих і вмираючих» [5], в якій звернула увагу на протиріччя евтаназії праву на життя, що закріплене в ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Евтаназія або асистоване самогубство не є «правом», і сама практика евтаназії не повинна бути дозволена і допущена відповідно до Конвенції з прав людини, так як це саме по собі є грубим порушенням статті 2, оскільки ця стаття вимагає від держави поваги і захисту життя всіх людей без винятку, і встановлює принцип – «ніхто не може бути позбавлений життя навмисно».

В цей же час здійснюється юридична легалізація евтаназії на державному рівні в деяких країнах Ради Європи. В 2001 р. парламент Голландії легалізує процедуру евтаназії. В 2002 р. – узаконено в Бельгії, а в 2014 р. легалізована евтаназія дітей. В 2006 р. офіційно узаконено евтаназію в Швейцарії. У цій країні нею мовірно популярність набирають програми з евтаназії для іноземців. У Великобританії вираз «поїхати до Швейцарії» останнім часом стало синонімом евтаназії. З 2009 р. евтаназія була легалізована в Люксембурзі [1]. У Німеччині евтаназія не дозволена, проте надання допомоги з відходу з життя невиліковно хворих законом не переслідується. У Швеції та Фінляндії пасивна евтаназія не вважається протизаконною. У Франції також не заборонена пасивна евтаназія, йдуть дискусії щодо легалізації активної евтаназії. Водночас парламент Франції зобов'язує органи охорони здоров'я вжити заходів для поліпшення паліативної служби. Що стосується Великобританії, то на даний момент англійське законодавство кваліфікує евтаназію як умисне вбивство або вбивство з необережності, що несе за собою кримінальне покарання. В Україні заборонена евтаназія у будь-якому вигляді, про що чітко зазначено у ст. 27 КУ, ст. 281 ЦКУ, ст. 52 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [6].

Процесуальний порядок отримання дозволу на евтаназію відіграє далеко не останню роль в регулюванні даного питання. Невизнання

права на евтаназію на державному рівні зумовлює пошук справедливості у Європейському суді з прав людини. Першою успішною спробою реалізації права на евтаназію стало судове рішення за справою Квінлан. Кількість справ, розглянутих ЄСПЛ з цього питання, досить невелика. Це, зокрема, такі справи, як «Мануела Санлес Санлес проти Іспанії», «Претті проти Сполученого Королівства», «Хааас проти Швейцарії», «Кох проти Німеччини». Що ж до позиції ЄСПЛ, то у цьому питанні він зберігає нейтральну позицію, визнаючи за державами-учасницями право самостійно визначатися у цьому складному питанні. Тобто ЄСПЛ, ухвалюючи рішення, спирається на національне законодавство відповідної держави, оскільки на європейському просторі немає єдиного рішення щодо права на евтаназію.

У 2005 р. Парламентська асамблея Ради Європи висловила своє негативне ставлення до легалізації евтаназії у низці країн, зазначивши, що як альтернативу евтаназії необхідно розвивати медицину, спроможну полегшити страждання хворих, і паліативну службу [7]. Саме таке вирішення проблеми, на нашу думку, є найбільш оптимальним, адже таким чином можна на певний час продовжити життя хворого, забезпечивши його необхідними медикаментами, які сприятимуть безболісному існуванню, а можливо і врятувати його, бо існує значна кількість помилкових діагнозів. А також медицина прогресивно розвивається й з'являються нові ліки, які здатні допомогти при, як вважалося раніше, невиліковних хворобах.

25 січня 2012 року Парламентська Асамблея Ради Європи прийняла резолюцію «Захист прав і гідності людини з урахуванням раніше висловлених побажань пацієнта», в якій йдеться про те, що: «Евтаназія, що розглядається як навмисне вбивство, за допомогою дії або бездіяльності недієздатної людини в нібито його інтересах, повинна бути заборонена». Дана резолюція спрямована на визначення принципів, що застосовуються в Європі, таких, як «прижиттєвий заповіт», або «завчасні вказівки». Раніше Парламентська Асамблея Ради Європи в рекомендації 1999 року «Про захист прав людини і гідності невиліковно хворого і вмираючого» також наполягала на «заборону навмисного позбавлення життя невиліковно хворого або вмираючої людини».

Отже, право людини на евтаназію є доволі дискусійним питанням. З одного боку, легалізація евтаназії допомагає невиліковно хворим людям позбавитись від неминучих страждань. З іншої сторони, з такого узаконення виникає багато негативних моментів. Проблема евтаназії в Раді Європи вирішується окремо на державному рівні, бо до міждержавного консенсусу прийти неможливо. Основна позиція Ради Європи полягає в тому, що евтаназія засуджується, й як альтернативу евтаназії необхідно розвивати медицину, паліативну службу. Проте деякі країни з 47 членів Ради Європи все ж таки легалізували евтаназію.

Список використаних джерел

1. Гергелійник В. Евтаназія в аспекті конституційного права особи на медичну допомогу // Публічне право : Науково-практичний юридичний журнал. – 2016. – № 3. – С. 54-59.
2. Венедианская декларация относительно неизлечимых заболеваний // Права человека и профессиональная ответственность врача в документах международных организаций. – К.: Ассоциация психологов Украины. – 1996. – С. 22.
3. Декларація про евтаназію від жовтня 1987 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.medicusamicus.com/index.php?action=laws8>.
4. Мухин А. Отношение онкологических больных, онкологов и рядового населения к эвтаназии и самоубийству при врачебном содействии / А. Мухин // Медицинский бизнес. – 1997. – № 17. – С. 9.
5. Protection of the human rights and dignity of the terminally ill and the dying 21 May 1999. – [Electronic resource]. – Parliamentary Assembly – Mode of access: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=7990&lang=en>.
6. Антонов С. Забезпечення права пацієнта на гідну та безболісну смерть: правові та етичні питання // Медичне право: Загальнодержавний науково-практичний журнал. – 2011. – № 7. – С. 7-13.
7. Мамедов В., Каландарлі Н. Евтаназія, або смерть «за власним бажанням» // Медичне право: Загальнодержавний науково-практичний журнал. – 2013. – № 2. – С. 75-83.

Ключові слова: евтаназії, право на евтаназію, проблема евтаназії, Рада Європи, евтаназія в країнах Ради Європи.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Чистякова Ю. В.

Мохд Наргіс Османівна

аспірант кафедри права ЄС і порівняльного правознавства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ИСЛАМСКОЕ МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО (СИЙАР)

Исламское право уникально как религиозно-правовая система в силу многообразия регулируемых отношений, в том числе отношений с немусульманскими обществами, а в государственном контексте – государствами. Сегодня в ряде стран ислам провозглашён государственной идеологией, некоторые – фактически опираются на принципы и нормы исламского права в своей правотворческой деятельности. Религиозный фактор не игнорируется ими на региональном и международном уровне. Знание фундаментальных положений исламского международного права позволит выйти на качественно новый уровень понимания права и политики исламских государств, а также эффективного сотрудничества.